

Ülke İçinde Zorla Yerinden Edilenlerin Daha Önce Yaşadıkları Yere Dönme Eğilimleri: Taiz Örneği*

Doç. Dr. Musa Öztürk *
Ebrahim Mohammed Ahmed Al-Yamani**

Öz

2011 yılında Tunus'ta bir seyyar satıcının kendisini yakmasıyla fitili ateşlenen olaylar kısa sürede domino etkisiyle Mısır, Libya, Suriye ve Yemen'e sıçramıştır. Arap Baharı olarak nitelendirilen bu süreç; Tunus, Libya, Mısır, Suriye ve Yemen'i doğrudan, başta Türkiye, Mısır ve Lübnan olmak üzere komşu ülkeleri ve bölgeyi yol açtığı göç sorunu nedeniyle dolaylı olarak etkilemiştir. Bu süreçte dış göç alan ülkelerde ve iç göç alan bölgelerde en çok öne çıkan hususlardan biri de göçmenlerin geri dönüp dönmeyecekleri olmuştur. Arap Baharından en çok etkilenen ülkelerden biri de Yemen'dir. Olayların Yemen'e sıçramasından sonra çıkan iç savaşta yaklaşık olarak 6 milyon kişi göç etmek zorunda kalmıştır. Bunların yaklaşık olarak 4 milyon kadari ülke içinde yer değiştirirken 2 milyon kadari da dış ülkelere göç etmişlerdir. İncelenen Türkçe, İngilizce ve Arapça literatürde Arap Baharı sürecinde Yemen'den zorla yerinden edilenlerle ilgili herhangi bir bilimsel araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırma bu nedenle Yemen'de savaş nedeniyle ülke içinde yaşanan zorunlu iç göçü ele almıştır. Araştırma, Yemen'in nüfus yoğunluğu en yüksek şehri olan Taiz'de 2021 yılında 499 kişi üzerinde yapılan nicel araştırma verilerine dayalı olarak ülke içinde zorla yerinden edilenlerin göç etme nedenleri, yerinden geri dönmeyi düşünüp düşünmedikleri, eğer geri dönmeyi düşünmüyorsa bunda etkili olan hususlar, geri dönülecek yerin koşullarındaki iyileşmeler/kötüleşmeler, gidilen yerdeki uyum/uyumsuzluk ve siyasi iklimdeki iyileşmeler/kötüleşmeler gibi değişkenler incelenmiştir. Araştırma bulgusunda Yemen'de halen bulunan tarafların mevcut çatışmanın devam etmesini istediği yönündeki görüşleri ağır basmaktadır. Yemen'deki tarafların, çatışmanın devam etmesi için çabaladığını ve bu sayede çıkar sağladığını düşünmektedir. Bu durum Yemen'de uzun süredir devam eden iç karışıklığın son bulmasının ne derece güç olduğunu göstermektedir. Ayrıca göç her ne kadar yaşamayan için kolay ve uzak bir kavram olarak gözüke de insanların doğup büyüdüğü veya uzun süredir yaşadıkları yerleri terk etmesi hiç de kolay değildir. Göç eden ailelerin bir kısmı uzun yıllar geçse de eski yerleşim yerlerine dönme arzusuna sahiptirler. Araştırma geri dönüşün hangi koşullarda göçmenlere cazip gelebileceği ile ilgili bir politika önerisi ile sonuçlandırılmıştır. Araştırmanın göç edenlerin geri dönme ihtimalleri veya gittikleri yerde kalmaları ile ilgili literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı, Yemen, Taiz, zorunlu göç, zorla yerinden edilme,

* Bu makale "Arap Baharı Sonrası Yemen'de Zorla Yerinden Edilme: Taiz Örneği" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

E-posta: musaozturk@aybu.edu.tr Orcid: <http://orcid.org/0000-0001-8438-1821>

* Yemen Ankara Büyükelçiliği, Türkiye'de Yemenli Burslu Öğrenciler Sorumlusu

E-posta: ebrahimalyamani8@gmail.com Orcid: <http://orcid.org/0000-0002-5731-8656>

Geliş Tarihi: 14.06.2022 • Kabul Tarihi: 24.07.2022

Tendencies of the Forcibly Displaced Within the Country to Return to Their Former Places: A Case Study of the Taiz Yemen City

Doç. Dr. Musa Öztürk *
Ebrahim Mohammed Ahmed Al-Yamani**

Abstract

Arab Spring began in 2011, when a street vendor set himself on fire in Tunisia. Within a short period of time, events spread quickly to Egypt, Libya, Syria and Yemen. These revolutions affect such countries directly and indirectly because of the migration problem to the neighboring countries particularly Turkey, Egypt and Lebanon. Meanwhile, one of the most prominent issues in countries receiving outward migration and regions receiving internal migration was whether or not the migrants would return. Yemen is one of these countries mostly affected by the Arab spring. After events spread to Yemen and during the period of the civil war, nearly 6 million people were forced to emigrate. Among them, 4 million people were displaced within the country, while 2 million immigrated to foreign countries. No scientific research found on forcibly displaced people from Yemen during the Arab Spring period was found in the Turkish, English and Arabic literature. For this reason the research addressed the issue of forced internal migration in the country due to the war, specifically, Taiz, which is the most populous city in Yemen. Based on quantitative research data that was conducted on 499 people in 2021 in Taiz. The research is based on the reasons of migration, whether migrants are considering returning to their homeland or not. If they do not consider returning; the influencing factors of such decisions such as improvements, deterioration, consistency or dissonance in the political environment are studied. It is believed that the conflicting parties in Yemen still want current conflict to continue in order to fulfill their personal achievements. This situation illustrates how difficult it is to end Yemen's prolonged internal war. In addition, although immigration seems an easy concept to those who do not migrate, it is not easy for people to leave their places where they were born, raised and lived for a long time. Some immigrants have a strong desire to return to their homelands even after many years of foreignness. The research concludes with a policy proposal about the conditions under which return might be attractive to migrants. It is believed that the research will make important contributions to the literature regarding the possibility of migrants to return or stay in their exile.

Keywords: Arab Spring, Yemen, Taiz, forced migration, forced displacement,

* Assoc. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Sociology

E-mail: musaozturk@aybu.edu.tr Orcid: <http://orcid.org/0000-0001-8438-1821>

* Embassy of Yemen, Ankara, Responsible for Yemeni Scholarship Students in Türkiye

E-mail: ebrahimalyamani8@gmail.com Orcid: <http://orcid.org/0000-0002-5731-8656>

Received Date:: 14.06.2022 ▪ Accepted Date: 24.07.2022

Giriş

Arap halkının isyan hareketlerini “Bahar” kavramı ile ilk defa ifade eden Batı dünyasıdır. “Bahar” kavramını ilk olarak İngiliz gazetesi “The Independent” kullanmıştır. “Bahar” kavramı “Milletlerin Baharı” bağlamında, “1848 Avrupa Devrimleri” için kullanılmıştır. Amerikalılar tarafından ise Soğuk Savaş (1947–1991) döneminde liberalleşen sosyalist-komünist rejimler için kullandığı bilinmektedir. Batılı liberaller, Çekoslovakya’da 1966–1968 yılları arasında gerçekleşen ve 1968 Sovyet müdahalesiyle son bulan reformlar için “Bahar” kavramını kullanmıştır.

2010 yılının Aralık ayında Tunus’ta başlayan halk hareketleri ile ortaya çıkan Arap Baharı, literatürde “Arap Devrimleri” veya “Arap Baharı Devrimleri” şeklinde de adlandırılmaktadır. Tunus’ta halkın sokağa dökülmesi ile başlayan hareketlilik, kısa süre içerisinde domino etkisiyle önce Tunus’un tamamına daha sonra da diğer Orta Doğu ülkelerine (Suriye, Mısır, Libya, Cezayir, Yemen, Lübnan) yayılmıştır. Halk sokaklara dökülerek protesto eylemleri gerçekleştirilmiş, yenilik çağrıları yapılmıştır. Bu zorlu süreç, bölge ülkelerinin siyasi, ekonomik ve sosyal yapılarının derinden sarsılmasına sebep olmuştur.

Arap Baharının en önemli sonuçlarından birisi de büyük bir göç dalgasını beraberinde getirmiş olmasıdır. Kaos, şiddet ve güvensizlik ortamından uzaklaşmak isteyen çok sayıda insan gönüllü olarak göç ederken birçok insan da ev ve işyerlerini geride bırakarak zorla yerinden edilmişlerdir. Zorunlu göçe maruz kalanların önemli bir kısmı ülke içerisinde başka şehirlere ve bölgelere yerleştirilirken bir kısmı da komşu ülkelere sığınmışlardır. Bu kapsamda Yemenlilerin önemli bir kısmı Mısır, Lübnan ve Türkiye’ye sığınmışlardır.

Arap Baharı kısa süre içerisinde birçok ülkeyi Orta Doğu’daki kanlı olaylara sürüklediğinden dünyayı derinden etkilemiştir. Tehlikeli göç ve mülteci akımları, terör örgütlerinin faaliyet ve etki alanlarının genişlemesi, ticari ve askeri ilişkilerin bozulması ve uluslararası ana aktörler (ABD ve Rusya) arasındaki çıkar çatışmaları gibi etmenler Arap Baharı’nın yayılmasını hızlandırmıştır. Dolayısıyla, Orta Doğu coğrafyasıyla doğrudan veya dolaylı pek bir ilişkisi olmayan pek çok ülke Arap Baharından olumsuz etkilenmiştir. Hem Arap Baharı’nın küresel etkileri hem de bölge içindeki ve dışındaki ana aktörler arasındaki çıkar çatışması, uluslararası kuruluşların ve süreçteki ana aktörlerin konumunu da etkilemiştir.

Orta Doğu’daki dengelerin değiştiği bu süreçten en çok etkilenen ülkelerin başında ise Yemen gelmektedir. Arap Baharının başlangıcından önce de iç karışıklıklar nedeniyle çatışmaların yaşandığı Yemen’de sürecin başlamasıyla birlikte ekonomik

sıkıntılar daha da artmıştır. Arap Baharı Yemen'deki eşitsizlik sorunu ve mezhep çatışmalarını derinleştirdiğinden Arap Baharı sonrasında öncesi ile karşılaştırıldığında nüfusun yarısı yoksulluk sınırının altında yaşar hale gelmiştir. Yemen'in toplam nüfusu yaklaşık 30 milyon ve kişi başına düşen gelir 2.500 dolar civarındadır. 4 milyon kişi günde 2 doların altında bir gelirle yaşamak zorundadır.

Yemen nüfusunun üçte ikisi 24 yaşın altındadır. Sahra-altı Afrika dışında bırakıldığında Yemen, Afganistan ile birlikte dünyada en hızlı nüfus artış oranına sahiptir. Bu iki olgunun birleşimiyle genç, memnuniyetsiz ve işsiz büyük bir kesim ortaya çıkmıştır. Bu kesim, siyasi dışlanmışlık hissi ve işsizlik nedeniyle ciddi bir hayal kırıklığına uğramıştır. Başarısız bir eğitim sistemi ve gençlerin yeteneklerini geliştirme fırsatlarının olmaması nedeniyle gençler arasında işsizliğin (%50) yüksek olduğu tahmin edilmektedir (Forsythe, 2011, s.3). Genel anlamda yoksulluk ve bunun beraberrinde getirdiği sosyal istikrarsızlık her türlü radikalizmin gelişmesine uygun ortamı yaratmaktadır. Devletin sağladığı temel sosyal hizmetler aksadığından işsizlik oranı ise ciddi şekilde yükselmiştir. Arap Baharı sürecinde ülke yönetiminde siyasi hareketliliğin yoğun olarak yaşandığı gözlenmektedir. Siyasi istikrarsızlık, belirsizlik, yoksulluk ve iç çatışma ülke yönetiminde karşılaşılan yapısal sorunları kronikleştirmiştir.

Yemen'de ilk gösteriler 27 Ocak 2011'de başkent Sanaa'da yer alan Sanaa Üniversitesi'nde patlak verildikten kısa bir süre sonra Yemen'in tüm bölgelerine ve şehirlerine yayılmıştır. Yemen'in tüm bölgelerinde düzenlenen protesto eylemlerinde "Halk rejimin düşmesini istiyor" sloganı tekrarlanmıştır. 11 ay süren eylemler sonucunda protestocular 33 yıldır iktidarda olan Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih rejimini devirmeyi başarmışlardır. Hükümet, eski Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih ile ittifak kuran Husilerin ilerlemesini engellemeyince Mart 2015'ten bu yana Suudi Arabistan liderliğindeki askeri koalisyondan yardım istemiştir. Bu durum Yemendeki hayat şartlarının daha da kötüleşmesine, on binlerce insanın ölmesine, yaralanmasına, sakat kalmasına ve çok sayıda insanın yerinden edilmesine sebep olmuştur. Devrimin başladığı 2011 yılından bu yana Yemen halkının talepleri yerine getirilmemiş, Yemen sonu gelmez bir savaşın içine sürüklenmiştir.

Birleşmiş Milletler'e göre bugün Yemen, dünyanın en büyük insani krizine tanıklık etmektedir. Yemenlilerin çoğu temel insani hizmetlere erişememekte, hayatta kalabilmek için gıda, barınma, sağlık ve korumaya ihtiyaç duymaktadırlar. Yemen, %70'i kırsalda yaşayan ve çoğu tarım sektöründe çalışan 30 milyonluk nüfusa sahip bir ülkedir (Salisbury, 2011, s 4). Yemen yıllık %3 civarında bir oranla dünyadaki en yüksek nüfus artış hızına sahiptir. Bu artış hızıyla 2050 yılında ülke nüfusunun 60

milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. İşsizlik oranının %50'den daha yüksek olduğu ve yoksulluk sınırının altında yaşayan kesimin ise nüfusun %43'ünü kapsadığı Yemen'de, çocukların %57,9'unun da yetersiz beslendiği tahmin edilmektedir (Durrac, 2012; s.4; Forsythe, 2011; s.3; Salisbury, 2011, s.7-8).

Yemen'de yerinden edilenlerin sayısının yaklaşık 4 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Bunların %77'si ya gittiği yerlerde misafir olarak ya da kiralık konutlarda yaşamaktadır. Ekonomideki ciddi düşüş ve uzun süreli yerinden edilmeler rezerv miktarını hızla tüketmektedir. Yerinden edilenlerin yaklaşık %19'u kamu binalarında veya toplama merkezlerinde yaşarken bu durum kamu hizmetlerinin sınırlandırılmasına sebep olmuştur. Ayrıca burada yaşayanlar zaman zaman fiziksel şiddet veya taciz ile karşı karşıya kalmaktadırlar (<https://www.unicef.org/ar>, 2017).

Bu yüzden çoğu Yemenli çaresizlik içinde güvenlik ve iş fırsatları arayarak doğduğu, büyüdüğü ve yaşadığı yerleri terk etmektedirler. Bu çalışmada, Arap Baharının etkilerinin yoğun olarak görüldüğü Yemen'de yaşanan zorunlu göç Taiz örneğinden hareketle ele alınmaktadır. Taiz'in örnek olarak seçilmesinin sebebi Taiz şehrinde 2015'ten bu yana yaşanan iç savaş ve Husilerin kuşatmasından dolayı yerinden edilenlerin sayısının hızla artmasıdır. Taiz, Yemen'de yerinden edilenlerin dörtte birini temsil etmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (UNHCR)'nin açıkladığı istatistiklere göre; 2020 yılı itibarıyla Yemen'de devam eden savaş nedeniyle yerinden edilenlerin sayısı yaklaşık olarak 3 milyon kişidir. Bu sayının yaklaşık olarak dörtte biri Taizlidir.

Araştırmada evlerini zorla terk etmiş ya da zorla evlerinden/yerlerinden edilenlerin sayısının 6020 kişi olduğu tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde yüzde 10'u örneklem olarak seçilerek (kapsayıcılığı arttırmak için) anket uygulanmak istenmiş ancak sahada karşılaşılan güçlüklerden ötürü 499 kişi araştırmaya katılım sağlamıştır. Arap Baharı sonrasında yaşanan gelişmelerin bu göç hareketliliğini nasıl etkilediği basit, tesadüfi/rastgele seçilen 499 kişilik bir örneklem grubuna uygulanan anket verilerinden hareketle tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu veriler ve alan araştırması esnasında yapılan gözlemler doğrultusunda Yemen'in Taiz bölgesinden göç edenlerin göç unsuru hakkındaki fikirleri incelenmiş, göçün nedenleri üzerinde durulmuş, göçten önceki ve sonraki hayatları değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın amacı literatürde değinilmeyen ve göze çarpmayan işsizlik, insani yardım ihtiyaçları, göç ettirilmeye zorlanan halk (Taiz Örneği) ve göç gibi unsurlar doğrultusunda özellikle 2011 Arap Baharı sonrasında yaşanan gelişmelerin bütünü ile ele alınması ve krizin sebep olduğu etkilerin ortaya çıkarılarak uzun vade de nasıl, ne gibi önlemlerin alınmasının gerekli olduğu

ve bu önlemlerin göç hareketlerine olan olumlu etkilerinin belirlenmesi ile bu alanda literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır..

Arap Baharının Yemen'e Etkileri

Yemen coğrafi konumundan dolayı geçmişte olduğu gibi günümüzde de ticari faaliyetler için bir geçiş ve aktarım noktasındadır. Bölge olarak Arabistan yarımadasının güney ucunda yer alması sebebiyle stratejik öneme sahiptir. Arap Baharının etkilerini belirtmeden önce Arap Baharını ortaya çıkaran faktörlere ve özellikle de dünyanın önde gelen ülkelerinin politikalarına değinmek gerekir. Soğuk Savaş sonrasında Amerika Birleşik Devletleri Ortadoğu'da demokrasiyi savunma (teşvik etme) politikası gütmeye başlamıştır. 11 Eylül'den sonra uygulamaya konulan bu politikalar ancak 2005 yılına kadar sürdürülebilmiştir. Bunun temel sebebi, Irak, Bahreyn, Mısır, Suudi Arabistan ve Filistin gibi ülkelerde İslamcı partilerin zaferiyle şekillenen siyasetin ABD'ye çok daha pahalıya mal olacağı düşüncesinde yatmaktadır (Duran & Yılmaz, 2012: s. 28). Ayrıca sosyal sınıf farklılıkları, ayrımcılık, rüşvet, yöneticilerin ve etrafındakilerin lüks ve gösterişli hayat tarzları halkın öfkesinin artmasına sebep olmuştur. İlk başlarda barışçıl amaçla düzenlenen protestolar zamanla şiddet ortamına evrilerken hızla genişlemiştir. Başa getirilen liderlerin azınlıklardan seçilmiş olması toplumda bir meşruiyet krizine yol açarak yönetimin temsil gücünün zayıfladığı fikrini gündeme getirmiştir.

Batı ülkelerinin Arap ülkelerindeki siyasi rejimleri değiştirmek suretiyle ekonomik açıdan daha fazla kazanç elde etmeye yönelik gerçekleştirdikleri siyasal girişimler (operasyonlar) de Arap Baharının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Siyasi faktörler ülke içi hususları içerecek şekilde incelendiğinde ise öncelikle ele alınması gereken husus, diktatörlüğün var oluşuna gösterilen tepkilerdir. Arap halkları özgürlüklerin kısıtlı olduğunu ifade ederek baskıya başkaldırarak yönetimlere olan tepkilerini ortaya koymuşlardır (Paksoy vd. 2013, s.9).

Günümüzde siyasi, politik, kültürel, ekonomik vb. pek çok eylem dijital platformlarda organize edilmekte ve gerçekleşmektedir (Yanık & Öztürk, 2014, s.59). Sosyal medyanın toplumsal hareketler üzerindeki etkileri incelendiğinde, son dönemde Arap Baharı olarak nitelendirilen olayların Arap coğrafyasının altüst olmasına yol açacak noktaya geldiği ve altyapının aslında bu platformda oluşturulduğu görülmektedir. Günümüzde artık sosyal medya ağları sayesinde daha hızlı iletişim kurulabilmekte ve bu ağlar bireysel ihtiyaçlar doğrultusunda etkin bir şekilde kullanılabil-

mektedir. 2011 yılında Arap coğrafyasında görülen toplumsal hareketlerde sosyal ağların örgütlü bir araç olarak kullanıldığı ve bu doğrultuda bu kanalların dikkat çekici hale geldiği görülmektedir (Babacan, 2011, s.66).

Tunus'ta 23 yıldır iktidarda kalan Tunus Cumhurbaşkanı Zeynel Abidin Bin Ali, Arap Baharı ile iktidarı devirmek için alınan tedbirlere rağmen çok kısa bir süre sonra 4 Ocak 2011 tarihinde ayaklanmanın başlamasından bir ay kadar sonra, iktidarı kaybetmiş ve ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır (ORSAM, 2015, s.11). Mısır'da da 25 Ocak 2011'de insanlar Tahrir Meydanı'nda toplanarak yönetimi ve Hüsnü Mübarek'in 1981'den beri sahip olduğu otuz yıllık iktidarını protesto etmeye başlamış ve protestolar 11 Şubat 2011'de sona ermiştir (Telci, 2011, s.18). 16 Şubat 2011 tarihinde Libya'da Muammer Kaddafi, -başlayan ayaklanmalara Sert ifadelerle muhalefetine rağmen- 19 Mart 2011'de başlayan uluslararası koalisyonun müdahalesiyle iktidarını kaybetmiş, birkaç ay sonra saklandığı drenaj borusunda yakalanarak korkunç bir şekilde yargısız infazdan kaçınamamıştır (SETA, 2011, s.28). Yemen'de yapılan protestoların ardından ise Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih, 32 yıl boyunca sahip olduğu iktidardan ayrılmıştır. Sonuç olarak Arap Baharı olarak bilinen süreç, tüm Ortadoğu'yu ve ek olarak Türkiye'yi doğrudan veya dolaylı olarak etkilemiştir (ORSAM, 2015, s.11). Suriye ve Yemen, şüphesiz ki sürecin en acılı ülkeleri olmuştur. Suriye'de devrimi ateşleyen olay, tıpkı Tunus'ta olduğu gibi protestocuların kendini yakmasıyla başlamıştır. 26 Ocak 2011'de, Kürt nüfusun yoğun olduğu Haseke bölgesinde iki Kürt kökenli asker öldürülmüş ve bu olayı protesto etmek amacıyla Rakka kentinde bir gösteri düzenlenmiştir. Etnik istekler içeren bu gösterilerin ardından olaylar 2011 yılında 5 Şubat'ta başkent Şam'a yayılmıştır (Bilgesam, 2011, s.78).

Arap Baharını ortaya çıkaran siyasi nedenler arasında Arap ülkelerindeki yozlaşma da yer almaktadır. Yoksulluk, düşük hayat standartları, dikta yönetimi, özgürlüklerin kısıtlanması vb. etkenler Arap Baharının çok hızlı bir biçimde diğer bölge ülkelerine sıçramasını kolaylaştırmıştır. Çatışmalar sürekli duruma gelip hükümete karşı başlatılan hareket daha sonra çeşitli muhalefet gruplarının da dahil olarak cephenin genişlemesiyle iç savaşa dönüşmüştür. Tunus'tan başlayarak kısa sürede birçok ülkeye yayılmıştır. Bunlar pek çok açıdan benzer toplumsal ve kitlesel hareketler gibi görünse de ortaya çıktıkları ülkelerin sosyal yapılarının farklılığı dikkate alınarak her bir ülke özelinde kendi bağlamlarında ele alınmalı ve değerlendirilmelidir.

Yemen'deki savaşın bir gecede başlamadığı aşikârdır. Bunun birkaç faktöre bağlı olduğu söylenebilir. Savaşa yol açan durumları ve aktörleri inceleyerek, olaylara yol açan koşulların altında yatan nedenleri detaylı bir şekilde ele almak gerekmektedir. Güvenliğin tehdit altında olduğu Yemen'de savaşın boyutları hem dış müdahalelerle

hem de 2011'deki devrim sonrası hükümet pozisyonuyla bir bakıma tarihsel, sosyal ve ekonomik sorunlarla ilişkilidir (Hidabi, 2016, s.42).

Dünya Bankası'nın raporuna göre, ülkedeki ekonomik aktiviteler dörtte bir oranında küçülmüş, temel malzeme eksikliğinden dolayı insanların hayat şartları ağırlaşmış, bütçe dengeleri ve dış işlemler kötüleşmiştir. 2015 yılında kamu borcu GSYİH'nın %74'üne 2015 yılında enflasyon ise iki katına çıkarak %21'e ulaşmıştır (Dünya Bankası, 2016). Fakat iç savaş ülkenin kuzeyindeki seçkinler için şok edici değildir. Savaştan sonra kuzey Yemen'deki seçkinler ekonomiyi kontrol etmede daha etkin hale gelmiş ve bu durum 2011 ayaklanmalarına kadar devam etmiştir. 21. yüzyılın ilk on yılında Yemen'deki ekonomik durum parlak değildir. Ülkenin petrol rezervleri ve diğer önemli kaynakları sınırlı bir grubun elinde toplanırken, ülke yönetimi Abdullah Salih'in önderliğinde oligarşiye dönüşmüştür. Abdullah Salih resmi devlet kurumları yerine yerel liderler ve güçlü şahsiyetlerle petrol ve diğer önemli ekonomik gelirleri paylaşmaya dayalı bir çıkar ilişkisi kurarak Yemen'i yönetme stratejisini izlemiştir. Abdullah Salih, başta aşiret ve akrabaları olmak üzere kendisi ile iyi ilişkiler içinde olan aşiret liderlerine, politikacılara ve iş adamlarına ekonomik kaynakları ve devletteki önemli askeri ve siyasi pozisyonları tahsis etmiştir. 2011 yılına kadar on büyük aile ülkenin ithalatının, üretiminin, imalatının, bankacılık, ulaşım ve iletişimnin yaklaşık %80'ni kontrol eder hale gelmiştir (Hill vd. 2013, s.84). Bu noktada bilgi çağının getirdiği araçlar ile birlikte, diğer toplumların sosyal ve kültürel yaşamlarından etkilenilmesi ile birlikte özgürlükleri sınırlandırılmış olan bölge ülkeleri, mevcut baskıcı düzene başkaldırma eğilimi göstermişlerdir (Kök ve Tekerek, 2012, s.60). Bölge ülkelerindeki sosyal altyapının bozuk olması, sosyal güvensizlik ortamı, sosyo-kültürel alanların bölünüyör oluşu gibi hususlar Arap Baharı sürecini etkilemiştir (Özalp, 2013, s.226).

Yemen'de Cumhurbaşkanı Salih'in görevini bırakması için 2011 yılının ilk ayında gösteriler düzenlenmeye başlanmıştır. Fakat hükümetin bu gösterilere sert tepki vermesi ve El Ahmar ailesine yönelik askeri müdahaleleri olayın gidişatını değiştirmiştir. Ülke rejimin destekçileri ve muhalifleri olarak ikiye bölünmüş ve gücün giderek istikrarsızlığa yöneldiği yeni bir yol çizilmiştir. İstikrarsızlığın başladığı dönemde bazı Körfez İşbirliği Konseyi devletleri Yemen'deki durumu barışçıl yollarla çözmek için önerilerde bulunmuştur. Öneriler genel olarak Cumhurbaşkanı Salih'e dokunulmazlık verilmesi ve yakın gelecekte gerçekleşmesi beklenen cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar iktidarda kalmasını içermektedir. Ancak muhalefet grupları ve liderler bu önerileri kabul etmemiş ve ülkedeki anayasal örgütlenme konusunda tarafların uzlaşmaya varması gerektiği fikrine odaklanılmıştır (Ayhan, 2015, s.79).

Yemen'deki gerginlik mevcut durumun derinleşmesine neden olmuştur. Özellikle ülkenin bazı şehirlerde planlanan gösterilerin devam etmesi ve gösterilere karşı gittikçe daha fazla orantısız güç kullanılması durumun ciddiyetinin artmasına neden olmuştur. Cumhurbaşkanı Salih'in görevden ayrılması umuduyla toplanan muhalefet, barışçıl olduğuna inanılan geçiş sürecini daha da karmaşık hale getirmiştir. 3 Haziran'da başkent Sana'a'da cumhurbaşkanlığı sarayındaki camiye düzenlenen saldırı sonucunda Cumhurbaşkanı Salih ve yanındaki birkaç üst düzey yönetici yaralanmıştır. Aynı saldırıda Cumhurbaşkanlığı Güvenlik Danışmanı, İçişleri Bakanı, Cumhurbaşkanlığı Sarayının Özel Birimi, İstihbarat Teşkilatı Başkanı ve bazı güvenlik görevlileri de ölmüştür.

Saldırının ardından tedavi için Suudi Arabistan'a giden Cumhurbaşkanı Abdullah Salih, 23 Eylül 2011'de Yemen'e dönmesi Salih'in görevlerini tekrar devretme fikrini ortaya çıkarmıştır. Fakat ülke içindeki güçlerin yanı sıra bölgesel ve ulusal güçler de devlet başkanı Salih'e barışçıl yollarla Yemen'deki ortamı değiştirmesi için baskı yapmıştır. Söz konusu baskılar karşısında Salih, bir ay sonra görevden çekileceği ve Başkan Yardımcısı Hadi'ye teslim edeceği ile ilgili bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşmada Yemen'de geçici hükümetin kurulacağı ve muhalefet gruplarının da bu hükümete katılacağı belirtilmiştir. Ayrıca 2 yıl sürecek yeni Cumhurbaşkanlığı görevi için 90 gün içinde geçici Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapılacağı, Ali Abdullah Salih, ailesi ve üst düzey yöneticilerin dokunulmazlık hakkına sahip olacağı belirtilmiştir.

Ocak 2012'de Yemen'in 301 üyeli Temsilciler Meclisi tarafından devletin getirdiği yasa tasarısında birkaç değişiklik yapıldıktan sonra Salih'in dokunulmazlık kararı kabul edilmiştir. Sonuç olarak Yemen'de yaşanan Arap Baharı ve iç savaş, Yemen'i ciddi şekilde etkilemiştir. Yemen göçmen kampları başkanı Al-Saadi, Yemen'deki iç savaş nedeniyle Yemen'de göç etmek zorunda kalanların sayısının 3 milyon 442 bine ulaştığını belirtmiştir. Al-Saadi yaptığı açıklamada, 300 binden fazla kişinin başka ülkelere göç ettiğini doğrulamıştır. Yemen Haber Ajansı'ndan Al-Saadi'nin söylediğine göre, Yemenlilerin yurt dışına göç ettikleri ülkeler; Suudi Arabistan, Mısır, Cibuti, Ürdün, Malezya, Sudan, Somali ve Türkiye'dir. 2015 yılında iç savaşın başlamasından bu yana Yemen'de hayatını kaybedenlerin sayısı 10 bine yaklaşmıştır. Yemen'de 18 milyon kişinin yeterli gıdaya sahip olmadığı ve yaklaşık 3,3 milyon kişinin hastalığa mücadele ettiği bilinmektedir (Hill vd. 2013, s.84).

Hem Arap Baharı'nı hem de Arap Baharı sonrasında bölge halkını isyana teşvik eden en önemli etkenlerin başında bölgede yaşanan yüksek işsizlik oranları, eğitim seviyesinin düşük olması, ekonomik ve sağlık sorunları ve insanların siyasete katılmaması, hatta eleştiri hakkının olmaması gelmektedir. Birçok ülkede siyasal sistem ve

siyasi aktörler, toplumsal adaletin yokluğu, eşitsizlik gibi birçok faktör bu süreci şekillendirmiştir. Yoksulluk, dışlanma ve ayrımcılık gibi küresel ölçekte devletleri başarısızlığa sürükleyen faktörler bölgede fazlasıyla mevcuttur (Acemoğlu ve Robinson, 2013). Bu bağlamda Yemen’de başlayan iç savaş sonrası göç ilk etapta Yemen’e komşu ülkelere doğru yönelmiş daha sonra ise Türkiye ve Suudi Arabistan başta olmak üzere Afrika’ya kadar uzanan bir göç yolunun oluşmasına sebep olmuştur.

Aralık 2010 yılında Tunus'ta başlayıp bölgedeki Arap Ligi üyesi 18 ülkeye hızla yayılan Arap Baharı, Suriye ve Yemen'de uzun süre hüküm süren diktatörlük rejimlerini devirip iç savaşa dönüşen gelişmeleri tetiklemiştir. Avrupa tarihinden esinlenerek "Arap Baharı" adı ile tartışma konusu olan süreç, yaşanan gelişmelerin ardından baharın çoktan kışa dönüştüğü şeklinde yorumlanmıştır (B ve R, 2015, s.1-2). İç savaş nedeniyle on binlerce insanın ölümü ve milyonlarca insanın göç etmesi Yemen'i "Eski Mutlu Arabistan" kalıbından çıkarmıştır.

Yöntem ve Materyal

Arap Baharından sonra Yemenlilerin yaşadığı sorunlar ve sosyal hizmet gereksinimlerini tespit edebilmek için Yemen’in nüfus bakımından en büyük şehri olan Taiz örnek olarak seçilmiştir. Taiz’in örnek olarak seçilmesinin sebebi şehirde 2015’ten bu yana iç savaşın yaşanması ve Husilerin kuşatmasından dolayı yerinden edilenlerin sayısının hızla artmasıdır. Taiz, Yemen’de yerinden edilenlerin dörtte birini temsil etmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (UNHCR)’nin açıkladığı istatistiklere göre; 2020 yılı itibariyle Yemen’de devam eden savaş nedeniyle yerinden edilenlerin sayısı 3 milyona, Taiz’de yerinden edilenlerin sayısı ise 6020 bin kişiye ulaşmıştır.

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden anket ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Yemen’de yerinden edilenlerin dörtte birinin yaşadığı Taiz şehri oluşturmaktadır. 3 milyon nüfusa sahip olan Taiz’de evlerini terk etmek zorunda kalan 6020 kişi yaşamaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Taiz’e göç etmek zorunda kalan ve bu krizi yaşayan kişiler oluşturmaktadır. Çalışma basit rastgele/tesadüfi örnekleme tekniği kullanılarak 14 Şubat-10 Mart 2021 tarihleri arasında 499 kişilik örneklem grubuyla gerçekleştirilmiştir. Söz konusu sayı Taiz’e göç etmek zorunda kalanların %12’sine tekabül etmektedir. Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular şöyledir:

Katılımcıların Demografik Profili

Araştırmaya katılanların %65,53 erkek, %34,46 ise kadındır. Erkeklerin sayısı, kadınların sayısından 155 kişi fazladır. Bunun sebebi anket çalışması sırasında erkekler ile görüşmenin kadınlara nazaran çok daha kolay olmasının yanı sıra Yemen toplumunda kadınların ön planda tutulmuyor olmasıdır. Bu sebeple erkekler araştırma grubunda sayıca üstün hale gelmiştir.

Göç eden bireylerin yaşlarına bağlı olarak anket çalışmasında belirtmiş olduğu fikirler ve olayları yorumlayış şekilleri değişiklik gösterebilmektedir. Nasıl ki bir kadın ve erkek arasında fark var ise genç biri ile yaşlı birinin olayları algılama ve yorumlama düzeyi de farklılık gösterebilmektedir. İnsanlar olgunlaştıkça yaşanan olayları daha iyi kavrarlar. Araştırma grubu içerisinde %10,62'si 18-25 yaş arası, %36,27'si 26-33 yaş arası, %25,5'i 34-41 yaş arası, %13-42'si 41-49 yaş arası ve son olarak da %11,02'si 55-57 yaş aralığında yer almaktadır.

Taiz çok sayıda eğitilmiş ve kültürlü insanın yaşaması ve birçok eğitim merkezinin bulunmasından ötürü Yemen'in kültür başkenti olarak nitelendirilmektedir. Göç eden bireylerin öğrenim durumları ise şöyledir: araştırma grubunun %4,80'i yalnızca okur-yazar, %4,40'ı ilköğretim, %7,21'i ortaokul, %45,9'su lise düzeyinde eğitim almıştır. Ayrıca %30,26'u üniversite mezunu, %5'i yüksek lisans, %4'ü ise doktora düzeyinde eğitim almıştır. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere her öğrenim düzeyinde insan araştırma grubunda yer almaktadır. Böylece her seviyeden insanın bakış açısı ve olaylara getirdiği içeriğe yansıtılmıştır. Öğrenim düzeyindeki farklılaşmanın bireylerin olaylara getirdiği yorumları ne derece etkilediği açıkça görülebilmektedir. Bu sebeple 18 ile 57 yaş aralığında yer alan bireyler araştırmaya dâhil edilerek ilgili yaş gruplarından örneklem grubu oluşturulmuştur.

Sosyal bilimler alanında önemli bir değişken olarak görülen medeni durum, bireylerin bakış açıları ve tutumlarını etkilemektedir (Açıkgöz, 2013, s.42). Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde 499 kişinin, %74,74'ünün evli, %20'04'ünün bekâr, %5,21'inin ise dul veya boşanmış olduğu görülmektedir. Ailelerin sahip oldukları çocuk sayıları incelendiğinde hiç çocuğa sahip olmayan bireyler araştırma grubunun %25,45'ini oluşturmaktadır. En az bir çocuğa sahip olanlar %9,21'ini, 2 çocuğa sahip olanlar %19,23, 3 çocuğa sahip olanlar %18,63'ünü, 4 ve üzeri çocuğa sahip olanların oranı ise %27,45 ile en yüksek orana sahiptir. Bekâr kişilerinde araştırma grubunda yer alması araştırmanın nesnellığı açısından önemlidir.

Katılımcıların mesleki durumları ise şöyledir: Düzenli bir geliri olan bireylerin sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Katılımcılar arasında polis/asker, öğretmen veya memurların oranı toplamda %51,68'dir. Bu grup içerisinde yer alanların, aylık gelirlerinin düzenli şekilde ödendiği ya da ödenmesi gerektiği düşünülürse buna rağmen göç etmiş olmaları Taiz'deki durumun ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Esnaf da %2,80 ile her ne kadar düşük bir orana sahip olsa da, kurulu bir düzene ve işletmeye sahip olmaları sebebiyle aynı şekilde değerlendirilebilir. Öğrenci oranı %12,42, diğer kategorisinde değerlendirilen çeşitli meslek grupları veya çalışmayan kimselerin oranı ise %33,06'dır.

Zorla Yerinden Edilmenin En Önemli Sebepleri

Yemen'de Arap Baharı'nın ardından giderek kötüleşen yaşam koşulları insanları yıllardır yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda bırakmıştır. Göçün en önemli nedenlerinin başında %38 ile "güvenlik" ve %35 ile eğitim ve sağlık hizmetlerinin kötüleşmesi gelmektedir. Bunları %14 ile yoksulluk ve %13 ile işsizlik takip etmektedir. Yaşam standartlarının fazlasıyla ağırlaştığı/zorlaştığı bölgede diğer önemli sebepler ise işsizliktir.

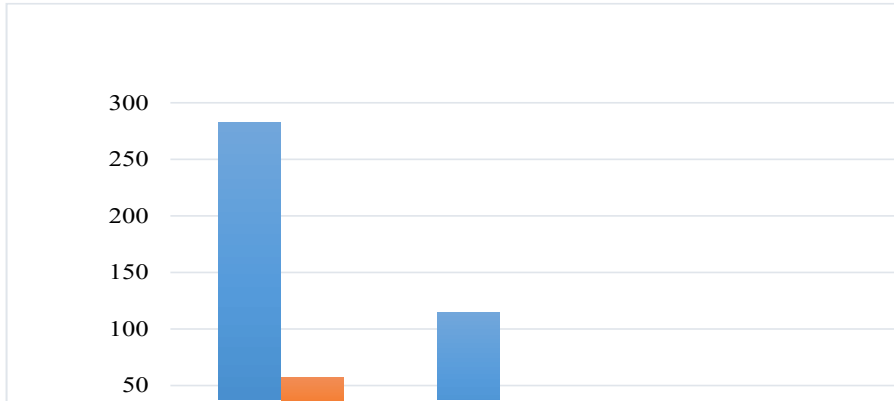
Göç edilen yerin seçiminde etkili olan faktörlere bakıldığında insanların uzun süredir yaşadığı yeri terk ederek yeni bir yerleşim yerine göç etmek zorunda kalması, yeni bir çevre, yeni bir yerleşim yeri, yeni bir yaşam ve yeni insanlara hatta yeni bir dile adapte olması hiç de kolay değildir. Bütün bunlar ele alındığında göç edilecek yerin seçiminde katılımcıların %63,3'ü güvenlik, %52,3'ü ekonomik imkanlar, %43,4'ü eğitim ve sağlık imkanları ve %30,2'si de akrabalarının orada yaşıyor olması etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Bu verilere göre göç edilen yerin seçiminde etkili olan en önemli faktör, göç edilen bölgenin güvenliği olmuştur. İnsanların bir kaos ve çatışma ortamından kaçarak, yeni bir yerleşim yerinde yeni bir hayat kurmak istediğini düşünürsek bu oran son derece normaldir. Daha sonra, göç edilen yerin ekonomik imkânları ve eğitim ile sağlık imkânlarının değerlendirildiği görülmüştür. Burada bireylerin refah seviyesini yükseltmek, daha konforlu bir hayata sahip olmak maksadıyla bu etmenleri göz önünde bulundurduğu yorumu yapılabilir. Göç edilecek yerde akrabaların yaşamaları, bireylerin kendilerini daha güvende ve huzurda hissetmelerine neden olduğundan göç edilen yere uyum sağlamayı da kolaylaştıracaktır.

Göç Sonrasında En Sık Karşılaşılan Sorunlar

İnsanların isteyerek veya istemeyerek yaşam alanlarının değişmesine neden olan göç, ekonomik, kültürel, siyasal, toplumsal vb. faktörlerin de etkisiyle kimi zaman daha rahat bir yaşama sahip olmak için kimi zaman ise yalnızca içinde bulunulan kaos ortamından kurtulmak için gerçekleştirilen yer değiştirme hareketi şeklinde ifade edilebilir. Bu ifadeden hareketle göçün bireylerin yaşamlarını olumlu yönde etkilemek amacı taşıdığı söylenebilir. Göçten önceki zorlu yaşam koşullarından kurtulmak, hayat standartlarının yükseltilmesi, toplumsal baskıdan kurtulmak amacıyla gerçekleştirilen bu yer değiştirme, göçün ardından kimi zaman yeni sorunların da gündeme gelmesine neden olabilmektedir. İnsanlar büyük umutlar ile geldikleri yerlerde çeşitli sorunlar ile karşılaşabilmektedirler. Katılımcıların göç ettikleri yeni yerleşim yerlerinde sık karşılaştıkları sorunlar aşağıdaki gibidir.

Grafik 1. Göçün ardından sık karşılaşılan sorunlar

İlk sırada %56,71 oranı ile geçim sıkıntısı yer almaktadır. Ardından gelen %23,04 oranına sahip yoksulluk göç edilen yerde ciddi ekonomik sıkıntıların çekildiğinin ispatıdır. Daha sonra ise sosyal dışlanma ve aşağılanma ile çocukların eğitimi konusunda karşılaşılan güçlükler gelmektedir. Sağlık sorunları ve göçmenlerin maruz kaldığı fiziksel şiddet de ne yazık ki düşük oranlara sahip olsa da tabloda yerini almıştır. Bütün bunlar dikkatlice incelendiğinde, göç edilen yerde karşılaşılan sorunların çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Sosyal dışlanma, kişilerin veya toplulukların yeni yerleşim yerlerindeki toplumlara tam ya da kısmi olarak uyumunu engelleyen süreçler olarak tanımlanabilir (Dedeoğlu & Gökmen, 2011, s.21). Aslında sosyal dışlanma-

nın ve ekonomik sorunların ortadan kaldırılması ile bütün bu sorunların büyük ölçüde giderileceği de aşikârdır. Bu sayede topluma adaptasyon kolaylaşacak ve iki taraf içinde olumlu gelişmeler yaşanacaktır.

Yerleşik halkın göç edenlere karşı tutumu ise şöyledir. Katılımcıların %27,05'i yerlilerin kendilerine resmi ve mesafeli, %19,83'ü son derece saygılı ve kibar, %5,61'li aileden biri gibi, %46,89'u ise mülteci gibi davranıldığını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan bireyler, göç ettikleri yerdeki halkın kendilerine yönelik tutumlarını büyük ölçüde “mülteci gibi” davrandıkları veya gördükleri şekilde yanıtlamışlardır. Bu oranın %46,89 olduğu göz önünde bulundurulursa durum hem göç edenler için hem de göç alan bölgedeki halk için çok da olumlu değildir.

Katılımcıların göç ettikleri yerde kendilerini nasıl hissettiklerine dair veriler ise şöyledir. Katılımcıların %44,88'i kendisini yaşadığı yerde bir yabancı gibi hissederken, %25,85'i ise toplum içerisinde dışlandığını söylemiştir. Ardından %19,83 oranı ile yeni yerleşim yerlerinde hiçbir şey hissetmediklerini söyleyenler gelmektedir. Ve kendisini evinde gibi hissedenlerin oranı ise en düşük oran olan %10,42'dir.

Ne Zaman Geri Dönülebileceği Hakkındaki Görüşler

Göç her ne kadar yaşamayan için kolay ve uzak bir kavram olarak gözükse de insanların doğup büyüdüğü veya uzun süredir yaşadıkları yerleri terk etmesi hiç de kolay değildir. Göç eden ailelerin önemli bir kısmı aradan uzun yıllar geçse de eski yerleşim yerlerine dönme arzusuna sahiptirler. Yemen'de yaşananlar yüzünden yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalanların büyük bir çoğunluğu 87,37'lik bir oran ile Yemen'de günlük hayatın yeniden normale dönmesi halinde eski yerleşim yerlerine dönmek istediklerini ifade etmişlerdir. Geriye kalanlar ise ya Yemen'deki çatışmaların tamamen sona ermesini beklemekte ya da geri dönmeyi düşünmemektedirler.

Tablo 1. Taiz'e Geri Dönme Düşüncesi

	Sayı	%
Savaş bittiğinde	436	87,37
Dönmek istemiyorum	38	7,61
Geri döndük	25	5,01
Toplam	499	99,99

Taiz'den göç eden bireylerin eski yerleşim yerleri hakkında haber alma sıklıkları ve oranları şöyledir. Katılımcıların %29,65 her gün, %56,51 haftada bir veya ara

sıra haber almaktadır. %13,82'si ise bulabildikleri her fırsatta haber almakta veya haber almaya çalışmaktadırlar.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise eski yerleşim yerleri hakkındaki bilgileri en çok kimden ve nereden aldıklarıdır. Araştırma grubunun büyük bir çoğunluğu (%61,92) bu soruya orada yaşayan tanıdıklarından cevabını vermiştir. Geriye kalan grup ise Taiz hakkındaki bilgileri medyadan aldıklarını söylemiştir. Bu soruya cevap verenlerden bazıları ise çatışmaların bitmesini beklemeden Taiz'e geri döndüklerini ifade etmiştir.

Katılımcıların %32,26'sı göç ettikleri yeni yerleşim yerinin eğitim, sağlık ve barınma gibi hizmetlerinden orta derecede memnundurlar. Bu hizmetleri iyi ve çok iyi şeklinde değerlendirenlerin toplam oranı %27,44 iken kötü ve çok kötü şeklinde değerlendirenlerin toplam oranı ise 33,65'dir. Bu verilerden hareketle göç edilen yerleşim yeri hakkındaki görüşlerin çok da olumlu olmadığı görülmektedir.

İkamet edilen mülkün sahiplik durumuna bakıldığında araştırma grubundaki bireylerin %71,34'ü kiralık evlerde ikamet etmektedir. Göç etmeden önce kiracı olanların oranı ile karşılaştırıldığında bu oran, maddi sıkıntıların ciddi şekilde arttığını göstermektedir. Bunu %13,62 ile kendilerine ait evlerde ikamet eden bireyler takip etmektedir. Ücretsiz şekilde konaklayan veya kamplarda kalanların oranı ise toplamda %15,02'dir.

Araştırmada Yemen'deki bazı tarafların kendi çıkarları için yaşanan çatışmaların son bulup bulmamasını istedikleri sorulmuştur. Yemen'den göç etmiş olan araştırma grubunun, Yemen'de halen bulunan tarafların mevcut çatışmanın devam etmesini istediği yönündeki görüşleri ağır basmaktadır. Araştırma grubunun neredeyse tamamı Yemen'deki tarafların, çatışmanın devam etmesi için çabaladığını ve bu sayede çıkar sağladığını düşünmektedirler. Bu durum ne yazık ki bizlere Yemen'de uzun süredir devam eden iç karışıklığın çok kolay bir şekilde son bulmaya çağını göstermektedir.

Sonuç

Yemen, yedi yıldan beri, ülkenin çoğunu kontrol eden İran bağlantılı Ensar Allah grubu (Husiler) ile güneyde uluslararası kabul görmüş hükümeti destekleyen Suudi liderliğindeki bir koalisyon arasında şiddetli bir savaşın acısını çekmektedir. Bu Savaşta yüzbinlerce insanın ölmesine ve sakat kalmasına yaklaşık olarak 3 milyon Yemenlinin ise evlerinden/yerinden edilmesine neden olmuştur. Birleşmiş Milletler'in

tanımladığı gibi Yemen'in 30 milyonluk nüfusunun üçte ikisinden fazlası, dünyanın en kötü insani krizini yaşamakta olup kıtlığın eşiğindedir. Yemen riyalı tarihin en düşük seviyesini görerek bir dolar 1.200 Yemen riyaline eşit haline gelmiştir. Bu yüzden, güney Yemen ve Taiz'de gıda fiyatlarında artışa neden olmuştur. Bu durum açlık riskini daha da arttırmış birçok Yemenli temel ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmiştir.

Göç her ne kadar yaşamayan için kolay ve uzak bir kavram olarak gözükse de insanların doğup büyüdüğü veya uzun süredir yaşadıkları yerleri terk etmesi hiç de kolay değildir. Göç eden ailelerin bir kısmı uzun yıllar geçse de eski yerleşim yerlerine dönme arzusuna sahiptirler. Çünkü insanlar nereye giderlerse gitsinler doğup büyüdüğü toprakların dışında kendilerini yabancı hissetmektedirler.

Arap Baharı sürecinin ardından birçok insan yıllardır yaşadığı yerleşim yerlerini terk etmek zorunda kalmış, sahip oldukları her şeyi geride bırakarak başka şehirlere göç etmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde anlaşılmaktadır ki, bu göç hareketinden insanlar psikolojik olarak ciddi şekilde etkilenmiştir. En fazla etkilenenlerin başında ise kadınlar ve çocuklar gelmektedir.

Göç edenler yeni yerleşim yerlerinde de çeşitli sıkıntılarla baş etmek zorunda kalmışlardır. Hayat standartları düşmüş, maddi sıkıntılar ile baş etmek zorunda kalmışlardır. Yeni bir düzen kurmaya çalıştıklarından yeni yerleşim yerlerine adapte olma konusunda ciddi sıkıntılarla karşı karşıyadırlar. Ekonomik ve sosyal sorunların giderilmesi amacıyla çeşitli yardım kuruluşları destek faaliyetlerinde bulunsun da görüşme sonucunda elde edilen veriler yapılan yardımların hem yeterli hem de düzenli ve sürekli olmadığını göstermektedir.

Araştırma sonucundan katılımcıların büyük çoğunluğunun eski yerleşim yerlerine dönmek istediği açıkça anlaşılmaktadır. Göç edenlerin geri dönmeyi düşüncelerindeki en büyük etken doğup büyüdüğü topraklara karşı hissettikleri aidiyet duygusudur. Yemende güven ve huzur ortamının sağlanmasını isteyen bu insanlar, göçten maddi ve manevi şekilde yıprandıklarını ve tekrar Taiz'e dönebilmek için yaşanan çatışmaların son bulmasını beklediklerini belirtmişlerdir.

Arap Baharı büyük bir yıkıma sebep olmuş, telafi edilmesi oldukça güç sorunlar doğurmuştur. Bütün bunların giderilmesi için uluslararası topluma ve Yemen devlet ve hükümetine büyük görevler düşmektedir. Olayların bir an önce son bulması amacıyla arabuluculuk yapılmalı, ülkelerin yeniden eski düzenlerine kavuşması için gerekli bütün adımlar atılmalıdır. Ülke ekonomilerinin düzeltilmesi için destekte

bulunulmalı ardından yıkılan yerleşim yerleri yeniden imar ve inşa edilmeli ve mağduriyetin giderilmesi için hem maddi hem de manevi desteklerde süreklilik sağlanmalıdır.

Bu verilerden hareketle iç çatışmalar sebebiyle maddi manevi zarar gören bireylerin sosyal destek alma oranları arttırılmalı, yaşanan acıların hızlı bir şekilde onarılması için öncelikle devlet desteğinin ve ardından da sosyal yardım kuruluşlarının ivedi bir şekilde harekete geçmeleri gerekmektedir. Kapsamlı, düzenli ve sürekli yapılacak yardımlarla Yemen'in ve Yemen halkının geleceği yeniden inşa edilebilir, Yemenliler geleceğe güvenle bakabilirler.

Kaynakça

- Acemoğlu, D. & Robinson, J. (2013). *Ulusların düşüşü*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Açıkgöz, R. (2013). *Yoksullukla mücadele ve üçüncü sektör*. Ankara: Argonot Yayınları.
- Al-Hidabi, Elham M. S.(2016). *The influence of alhouthi movement on international relations in The Middle East Region*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayhan, V. (2015). Arap Baharının ABD-Türkiye ilişkilerine etkisi. *Middle Eastern Analysis/Ortadoğu Analiz*, 3(36), 17-22.
- Babacan, M. E., Haşlak, İ. ve Hira, İ. (2011). Sosyal medya ve Arap Baharı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), 63-92.
- Bacık, G. (2011). Arap Baharı'ndan Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın geleceğine bakmak. *Çerçeve*, 20(57), 16-20.
- Dedeoğlu, S. & Gökmen, Ç. E. (2011). *Göç ve sosyal dışlanma: Türkiye'de yabancı göçmen kadınlar*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Dolgun, U. (2008). *Şeffaf hapisane yahut gözetim toplumu*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Duran, B. & Yılmaz, N. (2012). *Ortadoğu'da modellerin rekabeti: Arap Baharı'ndan sonra yeni güç dengeleri*. Türk Dış Politikası Yıllığı.
- Dünya Bankası, (2016). Savaş ve barışın ekonomik etkileri. *Orta Doğu ve Kuzey Afrika İçin 6 Aylık Ekonomik Özet*, 7, 103013,
- Gökalp, Y. (2013). Yemen'de Zeydi-Sünni ilişkilerinin tarihi arka planı. *Mezhep Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 87-113.
- Hill, G., Salisbury, P., Northedge, L., & Kinninmont, J. (2013). Yemen: Corruption, capital flight and global drivers of conflict. Clatham house:The Royal institute of international affairs, 18. <https://www.mepanews.com/yemen-ic-savasinda-2-7-milyon-kisi-yerinden-oldu-6572h.htm> (Erişim Tarihi: 03.04.2021).
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kök, R. (2009). ABD'nin Orta Doğu Projesi ve enerji koridorlarının merkezindeki Türkiye. <http://www.deu.edu.tr/userweb/recep.kok/ortadoğu.pdf> (Erişim Tarihi: 05.05.2019).

- ORSAM, (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri*. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, 196.
- Özalp, O. N. (2013). Uluslararası ilişkiler bağlamında Ortadoğu'da büyük güç politikalarını açıklamaya yönelik bazı kuramsal yaklaşımlar. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 48, 43-59.
- Özdemir, G. (2018). Demokratikleşme kavramı bağlamında Arap Demokratikleşmesine ilişkin bir değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*, 4(1), 9-54.
- Paksoy, S., Paksoy, H. M., ve Alancıoğlu, E. (2013). Küreselleşmenin sosyo-politik etkileri: Arap Baharı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 2-17.
- Yanık, C. & Öztürk, M. (2014). Toplumsal hareketlerin dönüşümü üzerine bir değerlendirme. *Mukaddime*, 5(1), 45-63.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik başarının yordayıcısı olarak gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 258-267.